

การศึกษาบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรเจนละ
ในเอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์หมิง
THE STUDY OF RECORDS ON THE KINGDOM OF CHENLA
IN ANCIENT CHINESE DOCUMENTS FROM THE TANG TO MING DYNASTIES

ภูเทพ ประภากร^{1,*}
Puthep Prapagorn^{1,*}

(Received: 27 Oct., 2024; Revised: 25 Nov., 2024; Accepted: 29 Nov., 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาที่บันทึกเรื่องราวอาณาจักรเจนละ หรือเจนละ (真腊) จากเอกสารโบราณจีน ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิจัยเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับสังเคราะห์แนวคิดจากงานวิจัยเรื่องปัญหา และกลวิธีการแปลเอกสารประวัติศาสตร์ภาษาจีนเป็นภาษาไทยเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย แหล่งข้อมูลสำคัญคือพงศาวดาร เอกสารโบราณจีน และหนังสือรวบรวมบันทึกเกี่ยวกับประเทศไทยในเอกสารโบราณจีน รวมทั้งสิ้น 6 รายการ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์หมิง โดยมีขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาประกอบด้วยประวัติความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศจีน บันทึกลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวเจนละ ผลการวิจัยพบว่าเอกสารจีนสมัยราชวงศ์ถังเน้นบันทึกเรื่องราวอาณาจักรเจนละ และวัฒนธรรมของเจนละเป็นหลัก เอกสารจีนสมัยราชวงศ์ซ่งบันทึกเนื้อหาที่ขยายความจากเอกสารสมัยราชวงศ์ถัง และเริ่มบันทึกสินค้าพื้นเมือง วิถีชีวิตของชาวเจนละ ขนบธรรมเนียมทางสังคมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในสมัยราชวงศ์ซ่งเริ่มมีบันทึกของเอกชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีได้มาจากสำนักจีนเรียบเรียงขึ้น สมัยราชวงศ์หยวนมีเอกสารโบราณบันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจนละ เรียบเรียงโดยโจวต้ากวน โดยเนื้อหาที่บันทึกส่วนใหญ่สอดคล้องกับบันทึกจากเอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์ซ่งที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวเจนละ การทอผ้า เครื่องนุ่งห่ม และความสัมพันธ์กับชาวเขียน เมื่อถึงสมัยราชวงศ์หมิง เนื้อหาเน้นความสัมพันธ์ระหว่างเจนละกับราชสำนักจีนผ่านระบบจิ้มก้อง สะท้อนให้เห็นว่าทั้งเจนละและเขียนล้วนมุ่งแสวงหาการอุปถัมภ์ ช่วยเหลือด้านการค้า และการเมืองจากราชสำนักจีน ประโยชน์ของงานวิจัยนี้คือการรวบรวมข้อมูลในเอกสารโบราณจีนที่กระจัดกระจายให้รวมเป็นเอกภาพ และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับอาณาจักรเจนละในเอกสารโบราณจีน ตลอดจนช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาวิจัยนำไปสู่การเผยแพร่สู่บุคคลทั่วไปได้

คำสำคัญ: อาณาจักรเจนละ, เอกสารโบราณจีน, บันทึก, อาณาจักรโบราณ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹ Assistant Professor Dr., Chinese Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: puthep.p@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to study the content recorded about the kingdom of Chenla (真腊) from ancient Chinese documents and chronicles. The researcher applied document-based research and qualitative methods, synthesizing ideas from studies addressing issues and strategies in translating historical Chinese documents and Thai texts as the research framework. The primary sources consisted of six ancient Chinese documents including historical chronicles, ancient Chinese documents, and books documenting records related to Thailand in ancient Chinese documents from the Tang Dynasty to the Ming Dynasty. The study focused on the diplomatic history between Chenla and China, as well as records of Chenla's geography, lifestyle, customs, and culture. The findings showed that the content of Chinese documents varied across different periods. Tang Dynasty records primarily emphasized Chenla's territory and borders. Song Dynasty documents expanded on Tang records and began to include details on local goods, the lifestyle of the Chenla people, and their social customs. During the Song Dynasty, private records compiled by non-governmental figures also began to emerge. In the Yuan Dynasty, Zhou Daguan documented the customs of Chenla, with most of his content aligning with Song Dynasty accounts, particularly regarding Chenla's weaving, clothing, and interactions with the Xian people. By the Ming Dynasty, the content focused on Chenla's relationship with the Chinese court through the tribute system, reflecting how both Chenla and Siam sought political and trade support from China, strengthening their diplomatic ties. The contribution of this research was the consolidation of scattered information from ancient Chinese documents into a unified body of knowledge, creating a deeper understanding of the Chenla Kingdom as recorded in Chinese historical documents. Additionally, it helped bridge gaps in academic research, enabling the dissemination of findings to the public.

Keywords: The Kingdom of Chenla, Ancient Chinese documents, Records, Ancient Kingdoms

บทนำ

อาณาจักรเจนละ (ราว ค.ศ. 550-802/พ.ศ.1093-1345) มีชื่อเรียกเป็นภาษาจีนกลางว่า “เจินล่า” (真腊) ตั้งศูนย์กลางอยู่ทางตอนเหนือของทะเลสาบเขมร มีเมืองหลวงอยู่ใกล้เมืองกำปงธมในปัจจุบัน ประชาชาติเจนละแบ่งเป็น 2 พวกคือ (1) เจนละบก ตั้งบ้านเรือนอยู่บนที่สูง บริเวณดินแดนลาวตอนใต้ลงมาถึงเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานีของไทย และ (2) เจนละน้ำ ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณทะเลสาบเขมร แถบเมืองเสียมราฐ เมืองศรีมโหสถ (อยู่ในตำบลโคกปึก อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี) อาณาจักรเจนละมีความเจริญรุ่งเรืองจากการรับขนบธรรมเนียมประเพณีของศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนานิกายมหายาน สืบทอดมาจากอาณาจักรพุนัน และสามารถขยายดินแดนไปครอบครองพื้นที่กัมพูชาปัจจุบันทั้งหมด อาณาจักรเจนละยังหลงเหลือหลักฐานโบราณสถานศิลปะขอมประเภทปราสาทที่ก่อสร้างด้วยอิฐมากมาย ทั้งนี้อาณาจักรเจนละกลายเป็นรากฐานของอาณาจักรกัมพูชาในเวลาต่อมา (พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ, 2561)

อาณาจักรเจนละขยายอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่กัมพูชาในปัจจุบัน มีกษัตริย์ปกครองหลายพระองค์ โดยมีพระเจ้าอวรมันที่ 1 พร้อมด้วยเจ้าชายจิตรเสน พระอนุชาได้เข้าโจมตี และยึดอาณาจักรพุนันได้ พระองค์ได้ครองราชย์และขยาย อาณาเขตเจนละให้มีอำนาจมากขึ้น ต่อมาพระเจ้าอิตานวรมันที่ 1 ครองราชย์ช่วง พ.ศ. 1158 - 1172 เป็นพระโอรสของพระเจ้าจิตรเสน ได้ย้ายเมืองหลวงไปตั้งอยู่ที่เมืองอิตานปุระ ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองกำปงธม จนกระทั่ง ช่วง พ.ศ. 1345 เมื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 รวบรวมหัวเมืองต่างๆ ของเจนละทั้งสองกลุ่มแล้วสถาปนาอาณาจักรกัมพูชาขึ้น (พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ, 2561)

รูปที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งอาณาจักรเจนละ
(ที่มา: ทรูปลูกปัญญา, 2555)

ความสำคัญของอาณาจักรเจนละเปรียบเสมือนการเป็นต้นกำเนิดของชนชาติเขมรโบราณหรือขอม ความเจริญรุ่งเรืองของเจนละปรากฏจากสถาปัตยกรรม โบราณสถาน ที่ช่วยรากฐานความเข้มแข็งให้แก่กัมพูชา ในยุคต่อมา ราชสำนักจีนให้ความสำคัญกับอาณาจักรโบราณแห่งนี้ เห็นได้ชัดจากเอกสารโบราณจีนชิ้นสำคัญ ที่กล่าวถึงอาณาจักรเจนละโดยเฉพาะ คือ “บันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจนละ” 《真腊风土记》 ผู้เขียนคือโจวต้ากวน (周达观) ขุนนางจีนสมัยราชวงศ์หยวนที่เดินทางเข้ามาที่กัมพูชาช่วง ค.ศ. 1296 - 1297 เพื่อบันทึกเหตุการณ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

เอกสารโบราณเหล่านั้น แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (1) เอกสารโบราณประเภทแจ้งสื่อซึ่งนับว่าเป็นเอกสารสำคัญฉบับหอหลวง มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านการชำระเรียบเรียงขึ้นในราชวงศ์ต่างๆ ของจีน (2) เอกสารโบราณประเภทเรื่องสำคัญเฉพาะเรื่อง และจดหมายเหตุเอกชน ประมวลสาระสำคัญในเรื่องราวต่างๆ ของแต่ละราชวงศ์ ได้แก่ เอกสารโบราณจีนที่มีคำว่า “ฮุยเตียน” (會典) หรือ “ฮุยเย่า” (會要) ซึ่งเอกสารประเภทนี้บันทึกเหตุการณ์เฉพาะเรื่องไว้อย่างละเอียด รวมถึงข้อบังคับขนบธรรมเนียมของราชสำนักจีนไว้ และ (3) จดหมายเหตุของส่วนเอกชนหรือบุคคลอื่นบันทึกไว้ซึ่งมีจำนวนมากและทรงคุณค่าต่อการศึกษา

องค์ความรู้ที่บันทึกเรื่องราวของอาณาจักรเจนละในเอกสารโบราณจีนต่างๆ มีอยู่มาก แต่ทว่านักวิชาการและผู้สนใจจำเป็นต้องมีความรู้ในภาษาจีน ขนบธรรมเนียม และรูปแบบการปกครองของจีน รวมถึงความสามารถในการแปล และเรียบเรียงภาษางานแปลให้ผู้อ่านที่เป็นชาวไทยในปัจจุบันเข้าใจเรื่องราวในบันทึก ดังที่ กนกพร นุ่มทอง (2564) เสนอแนวคิดปัญหาในการแปลภาษาจากเอกสารประวัติศาสตร์ภาษาจีนเป็นภาษาไทยไว้ 7 ประการ ดังนี้ (1) ปัญหาด้านการทับศัพท์หรือการถ่ายทอดเสียง (2) ปัญหาด้านการค้นเทียบวันเวลาที่เกิดเหตุการณ์ (3) ปัญหาด้านการค้นคว้าสถานที่ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ (4) ปัญหาเรื่องชื่อหน่วยงาน ชื่อตำแหน่งขุนนาง และชื่อเขตการปกครอง (5) ปัญหาความถูกต้องของเอกสารต้นฉบับ (6) ปัญหาการตีความตัวบท (7) ปัญหาเรื่องความหมายกักตุนในภาษา ดังนั้นการศึกษาวិจัยเอกสารโบราณจีนมักพบปัญหาการศึกษาเอกสารโบราณจีนในวงวิชาการไทยในปัจจุบัน

ข้อจำกัดด้านภาษาที่ผู้สนใจจำเป็นต้องมีความแตกฉานทั้งภาษาจีนและภาษาไทยเป็นปัญหาสำคัญประการแรกที่พบในการศึกษาเอกสารโบราณจีน เนื่องจากภาษาจีนที่ใช้ในการบันทึกเป็นภาษาจีนโบราณที่มีรูปแบบการเขียนและการใช้ภาษาที่แตกต่างจากภาษาจีนกลางในปัจจุบัน อีกทั้งในเอกสารโบราณจีนมีการระบุชื่อเมือง ชื่อตำแหน่งขุนนาง ชื่อหน่วยงาน ชื่อบุคคลสำคัญ หากผู้ที่ต้องการศึกษาไม่ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ทำได้เพียงแปลความหมายเท่านั้น จะยิ่งทำให้ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่แปล

ปัญหาถัดมาคือการวิจัยที่กระจายเนื้อหาออกไปตามความสนใจของนักวิจัย ส่งผลให้ขาดการรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกภาพและทันสมัย สภาพปัญหานี้พบได้จากงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะอาณาจักรในอาณาจักรโบราณบางแห่งเท่านั้น อาทิ กนกพร นุ่มทอง (2563) ที่ศึกษาเฉพาะอาณาจักรล้านนา พิภู บุชชก (2565) ที่ศึกษาบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรอโยธยา และภูเทพ ประภากร (2566) ที่ศึกษาอาณาจักรละโว้

ปัญหาประการสุดท้ายคืองานวิจัยในอดีตยังรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่ไม่มาก ส่วนใหญ่ในงานวิจัยที่ศึกษาเอกสารโบราณจีนในอดีตมักศึกษาจากเอกสารจีนฉบับหลวงหรือฉบับที่มีการแปลเป็นภาษาไทยไว้แล้ว เช่น หนังสือบันทึกเรื่องในราชวงศ์หมิง และชิงหรือที่เรียกว่าหมิงสี่ลู่-ชิงสี่ลู่ เป็นต้น ซึ่งยังมีเอกสารโบราณจีนต้นฉบับอีกจำนวนมากที่ไม่มีผู้ศึกษาอย่างจริงจัง แต่เอกสารโบราณที่เหลือนับว่าเนื้อหาที่ต่างออกไปจากเอกสารโบราณฉบับหลวง ดังนั้นในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเอกสารโบราณจีนครบทุกประเภท ทำให้ข้อมูลที่ได้ยังมีจำนวนน้อย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้เห็นช่องว่างทางการศึกษา และเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าแก่การศึกษาจึงมุ่งรวบรวมและแปลข้อมูลในเอกสารโบราณจีนของอาณาจักรโบราณในประวัติศาสตร์ไทยต่างๆ ให้เกิดเป็นการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ ได้รวบรวมข้อมูลในเอกสารโบราณจีน และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับอาณาจักรเจนละที่บันทึกไว้ในเอกสารโบราณจีน และลดช่องว่างการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรเจนละกับจีนจากเอกสารโบราณจีนที่ยังไม่มีผู้สนใจศึกษา ช่วยจัดการข้อมูลให้อยู่ในแหล่งสารสนเทศเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการสืบค้นของนักวิชาการไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาที่บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรเจนละจากเอกสารโบราณจีน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การถ่ายทอดเสียงอ่านจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้เป็นไปตามเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทยของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543) แต่ขออนุญาตให้ถอดเสียง zh ch sh เป็น จ; ช/ฉ; ส/ซ โดยไม่ขีดเส้นใต้ และคำศัพท์ที่ใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทยแล้ว ผู้วิจัยจะถ่ายทอดเสียงตามความนิยม กรณีที่มีการถอดเสียงคำศัพท์ภาษาจีนชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อตัวละคร ชื่อเมืองเป็นครั้งแรก จะวงเล็บตัวอักษรจีนกำกับ หากปรากฏชื่อเหล่านี้ซ้ำอีกในตำแหน่งอื่น จะไม่วงเล็บตัวอักษรภาษาจีนซ้ำอีก การแปลเนื้อหาภาษาจีนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้แปลและเรียบเรียงขึ้นโดยระบุดอนที่ปรากฏ เลขหน้าของเนื้อหาทุกแห่ง เพื่อให้ทราบแหล่งที่มาของข้อมูล

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเอกสาร เป็นการวิจัยที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการแสวงหาข้อมูลจากเอกสารขั้นต้นที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการวิจัยเอกสารจำเป็นต้องยึดหลักเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่มีลักษณะ 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ความจริง คือเอกสารต้องเป็นสิ่งที่แท้จริง มาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ (2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ คือเอกสารต้องไม่มีข้อมูลที่คลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไป (3) การเป็นตัวแทน คือเอกสารนั้นสามารถใช้แสดงแทนหรือเป็นแบบฉบับที่แทนเอกสารประเภทเดียวกันได้หรือข้อมูลในเอกสารสามารถเป็นตัวแทนของประชากรหรือกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาได้ และ (4) ความหมาย คือการคัดเลือกเอกสารที่มีความชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ง่าย

ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดการวิจัยเป็นแนวทางการคัดเลือกเอกสารโบราณจีน วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มความแม่นยำถูกต้องของเอกสารโบราณจีน และหนังสือรวบรวมบันทึกเกี่ยวกับประเทศไทยในเอกสารโบราณจีนได้ ส่งผลให้งานวิจัยนี้มีความน่าเชื่อถือ และเป็นงานวิชาการที่สมบูรณ์ โดยเอกสารโบราณขั้นต้นที่ผ่านการรวบรวม ระบุดอนผู้เขียน เลขฉบับ เลขหน้าจากเอกสารต้นฉบับอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ผู้วิจัยสืบค้นหนังสือของกลุ่มประวัติศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (2565) เรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-จีนจากเอกสารสมัยราชวงศ์หยวน หมิง ชิง เนื้อหาที่เกี่ยวกับเงินละมั่งปรากฏร่วมกับชื่ออาณาจักรโบราณสำคัญอีกหลายแห่งที่เข้ามาถวายเครื่องบรรณาการต่อราชสำนักจีน อาทิ จัมปา อันหนาน (เวียดนาม) ชีหยาง (ประเทศในทะเลฝั่งตะวันตกหรือมหาสมุทรอินเดีย) โปหนี่ (บอร์เนียว) เซียนหลัวหู่ (สยามและละโว้) ชันโพนี (ศรีวิชัย) เป็นต้น บันทึกบางรายการมีการระบุชื่อราชทูตของเงินละมั่งด้วย อาทิ ข้อความในหนังสือระบุว่า “เมื่อวันที่ 22 เดือน 10 ปีที่ 6 แห่งรัชศกหงหวู่² (ตรงกับวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1373/พ.ศ. 1916) ไฉเอี๊ยงจี้หลังคณะทูต ราชทูตของฮูเอ้อ หน้า กษัตริย์แห่งเงินล่า (เงินละ) แลเจ้าอยู่จื่อ แลคณะราชทูตของสยาม-ละโว้ต่างเข้าเฝ้าถวายพระสุพรรณบัฏ”

ต่อมาพบรายงานการวิจัยของศุภการ สิริไพศาล และพิญ บุษบก (2561) เรื่อง การแปลและศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับไทยในบริบทของเส้นทางสายไหมที่ศึกษาบันทึกเกี่ยวกับเงินละจากจิ่วถังซู 《旧唐书》หรือเอกสารประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับเก่า โดยแปลเนื้อหาในบันทึกที่กล่าวถึงอาณาเขตของเงินละน้ำ และช่งสื่อหรือพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง ฉบับหอหลวงที่มีการยืนยันว่าเงินละเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการพร้อมกับอาณาจักรโบราณอื่นๆ รวมถึงมีการแปลเอกสารจูฟานจื่อ 《诸蕃志》หรือบันทึกดินแดนโพ้นทะเล โดยกล่าวถึงอาณาเขตของเงินละว่า “ตั้งอยู่ติดกับตอนใต้ของจ้านเฉิง ทิศตะวันออกติดทะเล ทิศตะวันตกติดฝูกาน (蒲甘) ทิศใต้ติดกาหลัวซี³ (加罗希)” และแปลเอกสารต้าเต๋อหนานไห่จื่อ หรือบันทึกดินแดนทะเลใต้ โดยแปลว่า “เงินล่าปกครองเงินหลี่ฟู่ เต็งหลิวเหมย ฝูกาน หรงหลี่ หลัวหู่”

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของภูเทพ ประภากร (2566) เรื่องละโว้ในเอกสารโบราณจีน: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้และประเทศจีนในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีนที่มีการกล่าวถึงเงินละคู่กันกับละโว้ อาทิ พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》ที่บันทึกไว้ว่า “วันที่ 29 เดือนที่ 11 ในปี 25 แห่งรัชศกเซาซิง อาณาจักรเงินล่าและอาณาจักรละโว้ถวายช้าง 2 ตัว” แสดงให้เห็นว่าจีนให้ความสำคัญกับอาณาจักรโบราณและความสัมพันธ์ที่ยาวนานกับเงินละ

งานวิจัยในประเทศจีนในช่วง 5 ทศวรรษ (ค.ศ.1974-2024) จากฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure (CNKI) พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาวิวัฒนาการจากเงินละสู่กัมพูชาในปัจจุบัน พบงานวิจัยที่สำคัญประกอบด้วยบทความวิจัยของงานวิจัยของ Shi (2002) เรื่องวิเคราะห์พัฒนาการและการกำเนิดชนชาติกัมพูชาและพุนัน งานวิจัยนี้พบว่าต้นกำเนิดของชาวกัมพูชานั้นเป็นชาวคุนหมิงในวืหนานโบราณ แล้วอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานเป็นอาณาจักรพุนัน และเงินละตามลำดับ แล้วจึงพัฒนามาเป็นกัมพูชา ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวจีเมีย (吉蔑) หรือชาวเขมร นอกจากนี้ยังพบบทความของ Hou (1986) เรื่องวิเคราะห์ภูมิหลังที่มาของชนชาติกัมพูชา

² ผู้วิจัยเขียนตามการถอดเสียงของ กลุ่มประวัติศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (2565)

³ ผู้วิจัยเขียนตามการถอดเสียงของ ศุภการ สิริไพศาล และพิญ บุษบก (2561)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Shi (2002) ทั้งยังวิจัยการออกเสียงคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กัน อาทิ คำว่าจีเมียในภาษาจีนโบราณอ่านว่า “Kuan men”

2. การศึกษาบันทึกของเจนละจากเอกสารโบราณจีนและร่องรอยจากโบราณสถาน ซึ่งพบว่าเอกสารสำคัญคือ “บันทึกขนบธรรมเนียมของเจนละ” ประกอบด้วยบทความของ Li (2007) เรื่องปริทรรศน์ “บันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจนละ” ระบุผลการศึกษาคือบันทึกขนบธรรมเนียมของเจนละมีการจัดพิมพ์อย่างเป็นทางการในสมัยราชวงศ์หมิง บันทึกของโจวต้ากวนมีจุดเด่น 4 ด้าน คือ (1) ได้สัมผัสวัฒนธรรมด้วยความมูมานะ (2) ฉายภาพจริงให้เห็น (3) จัดบันทึกและย่อเตือนด้านวัฒนธรรมในเวลาเดียวกัน และ (4) ถ่ายทอดเรื่องขบขันสู่โลกภายนอก ยังมี บทความวิจัยของ Duan (1999) เรื่องการวิเคราะห์ร่องรอยประวัติศาสตร์เจนละและปราสาทหินพนมรุ้งของไทยที่ยืนยันความรุ่งเรืองของเจนละผ่านร่องรอยประวัติศาสตร์ งานวิจัยนี้พบ “เจิ่นตัน (阵毯)” คือพิธีกรรมที่เชิญพระหรือนักบวชไปเจิมหน้าผากของเด็ก และมารดา ถางซู่หยาง และอู่เซียงหยาง (2559) เรียกพิธีนี้ว่าการเบิกพรหมจารีสำหรับเด็กผู้หญิงที่อายุระหว่าง 7-11 ปีขึ้นอยู่กับฐานะทางบ้านอีกด้วย

3. การศึกษาวิถีชีวิต ธรรมเนียมปฏิบัติ และภาษาของชาวพื้นเมืองเจนละ โดยมีบทความวิจัยของ Yu (2013) เรื่องภาพลักษณ์ของสตรีใน “บันทึกขนบธรรมเนียมของเจนละ” พบว่าในบันทึกนี้มีการกล่าวถึงสตรีตั้งแต่ระดับชายาของกษัตริย์เจนละ สตรีในราชสำนัก สตรีชั้นสูง สามัญชน ทาส สตรีที่ออกบวช และสตรี ที่ยังไม่ได้แต่งงาน

สรุปแล้ว งานวิจัยข้างต้นทั้งหมดมักกล่าวถึงที่มา อาณาเขต ขนบธรรมเนียมทางสังคม ยังขาดเนื้อหาสำคัญ ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเจนละกับจีน และความสัมพันธ์กับอาณาจักรโบราณอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งที่มาของข้อมูล

งานวิจัยนี้รวบรวมแหล่งข้อมูลจากพงศาวดาร เอกสารโบราณจีนปฐมภูมิ และหนังสือรวบรวมเอกสารโบราณจีนที่เกี่ยวกับประเทศไทย 《中国古籍中有关泰国资料汇编》 ผู้เขียนคือ Huang และ Yu (黄重言&余定邦, 2016) โดยรวบรวมเอกสารโบราณแต่ละราชวงศ์ จำนวน 6 รายการ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เอกสารโบราณสมัยราชวงศ์ถัง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับเก่า 《旧唐书》 ประพันธ์และเรียบเรียงโดยหลิวซิว เนื้อหาในเอกสารเป็นการบันทึกเรื่องราวสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ.618 - 907) ตั้งแต่สมัยจักรพรรดิถังเกาจู่ (唐高祖) ถึงสมัยถังอ้ายตี้ (唐哀帝) ธรรมเนียมปฏิบัติราชสำนัก และอาณาจักรโบราณต่างๆ

กลุ่มที่ 2 เอกสารโบราณสมัยราชวงศ์ซ่ง ได้แก่พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》 และบันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》

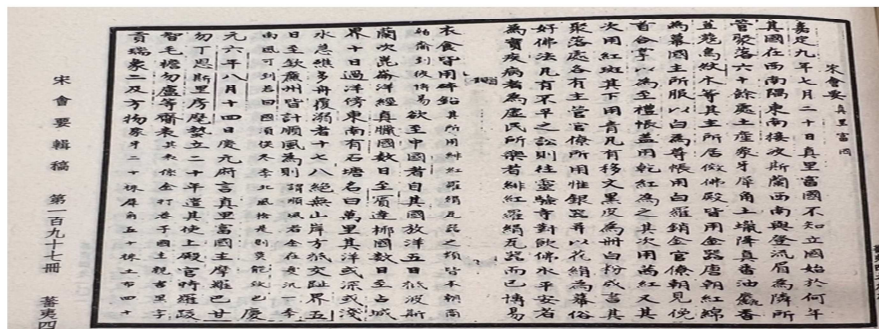
กลุ่มที่ 3 เอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หยวน ได้แก่ เอกสารโบราณบันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจนละ 《真腊风土记》

กลุ่มที่ 4 เอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หมิง ได้แก่ พงศาวดารราชวงศ์หมิง 《明史》 และบันทึกเรื่องจริงสมัยราชวงศ์หมิง 《明实录》

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาเนื้อหาด้านประวัติความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศจีนหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐทั้งสองผ่านการบันทึกในเอกสารโบราณจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์หมิง วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏ ระบบการเมือง ธรรมเนียมปฏิบัติของราชสำนัก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเจนละกับจีนในแต่ละยุค นอกจากนี้ยังศึกษาวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวเจนละ

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบกับสังเคราะห์แนวทางการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย งานวิจัยของ กนกพร นุ่มทอง (2564) ที่ศึกษาปัญหาและกลวิธีการแปลเอกสารประวัติศาสตร์ภาษาจีนเป็นภาษาไทย กรมศิลป์ากร (2565) ที่รวบรวมบันทึกเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยในเอกสารโบราณ จากนั้นผู้วิจัยศึกษาเอกสารต้นฉบับที่บันทึกเรื่องราวของเจนละ โดยหาคำ “真腊” แล้วนำข้อความมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาในหนังสือ “ข้อมูลเอกสารและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย” อาทิ

รูปที่ 2 บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง 《宋会要辑稿》

(ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย, เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2566)

จากนั้นผู้วิจัยนำเนื้อหาามาเปรียบเทียบ เพื่อตรวจทานความถูกต้อง แม่นยำ และเรียบเรียง เว้นวรรคตอน การเขียนตัวอักษรจีน กับเนื้อหาที่บันทึกไว้ในหนังสือ “ข้อมูลเอกสารและพงศาวดารจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย” นำข้อมูลมาแปล ตรวจสอบข้อเฉพาะ ใส่รายละเอียดวันเดือนปี วิเคราะห์เนื้อหาในบันทึกจัดเรียงข้อมูลตามยุคสมัยและเอกสารโบราณจีนเพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้อื่น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยบันทึกเรื่องราวของเจนละจากเอกสารโบราณจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์หมิง มีรายละเอียดดังนี้

1. เอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์ถัง มีการบันทึกเนื้อหาเรื่องอาณาเขตและพรมแดนของอาณาจักรเจนละเป็นหลัก รายละเอียดปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับเก่า ดังนี้

1.1 ด้วยอาณาจักรนั้น (หมายถึง เงินล่ำหรือเงินละ) และอาณาจักรขานปั่น⁴ อาณาจักรจูเจียงร่วมเป็นพันธมิตรกัน

(หลิวซิว และคณะ เรียบเรียง ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่า บรรพที่ 197 สำนักพิมพ์จงฮวาซูจิ๋ว หน้า 5270)

1.2 อาณาเขตของ**เงินละ**น้ำทั้งสี่ทิศมีประมาณ 800 ลี้ ทิศตะวันออกติดอาณาจักรเป็นถั่วลั้งโจว⁵ ทิศตะวันตกติดตัวหัวปัวตี้ (ทวารวดี) ทิศใต้ติดกับอ่าวไทย และทิศเหนือติดกับ**เงินละบก**

(หลิวซิว และคณะ เรียบเรียง ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่า บรรพที่ 197 หน้า 5272)

1.3 อาณาจักรตัวเหอหลัว ทิศใต้ติดกับอาณาจักรพานพาน⁶ ทิศเหนือติดกับอาณาจักรจยาหลัวเซ่อฝัว⁷ ทิศตะวันออกติดกับ**เงินละ** และทิศตะวันตกติดกับทะเล หากเดินทางไปก่วงโจวใช้เวลา 5 วัน ปีที่ 12 แห่งรัชศกเงินกวาน (ตรงกับปี ค.ศ.638/พ.ศ.1181) จักรพรรดิอาณาจักรสุยเหอหลัวส่งคณะทูตนำสิ่งของพื้นเมืองเข้ามาถวาย ปีที่ 23 (ตรงกับปี ค.ศ.649/พ.ศ.1192) ยังส่งทูตมาถวายเครื่องบรรณาการเป็นงาช้าง ไช่หมักไฟ⁸ จักรพรรดิฉินพระราชทานม้าอย่างดี และพระราชทานอนุญาตให้เข้าเฝ้า

(หลิวซิว และคณะ เรียบเรียง ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่า บรรพที่ 197 หน้า 5273)

2. เอกสารสมัยราชวงศ์ซ่งบันทึกเนื้อหาที่ขยายความจากเอกสารสมัยราชวงศ์ถัง ทำให้เรื่องราวดินแดนของเงินละชัดเจนขึ้น และเริ่มบันทึกสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง วิถีชีวิตของชาวเงินละ ธรรมเนียมทางสังคม ทำให้ผู้อ่านเรียนรู้ประวัติศาสตร์อีกด้านหนึ่งจากบันทึกในเอกสารโบราณจีนได้ รายละเอียดปรากฏในพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง และบันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง ดังนี้

2.1 อาณาเขตของอาณาจักรตานหลิวเหมย (อาณาจักรตามพรลิงค์-ผู้วิชัย) เมื่อเดินทางทิศตะวันออกไปยัง**จันลัว** (ชื่อเรียกหนึ่งของเงินละ-ผู้วิชัย) ใช้เวลาเดินทาง 50 เฉิง⁹ เดินทางทางน้ำทางทิศใต้ไปยังหลัวเยว่¹⁰ ใช้เวลา 15 เฉิง หากไปทางทิศตะวันตกไปยังซีเทียน¹¹ ใช้เวลา 35 เฉิง เดินทางจากทิศเหนือไปยังเลิงเหลียง¹² ใช้เวลา 60 เฉิง เดินทางจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปยังหลัวหู่ (ละโว้) ใช้เวลา 25 เฉิง ทิศ

⁴ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่า อาณาจักรขานปั่นน่าจะหมายถึงอาณาจักรโบราณแถบเชียงใหม่ในปัจจุบัน และอาณาจักรจูเจียงหมายถึงอาณาจักรโบราณแห่งหนึ่งในประเทศเมียนมาร์ ไม่พบการอ้างอิง

⁵ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าที่ตั้งของอาณาจักรเป็นถั่วลั้งโจว อยู่บริเวณแถบเมืองฟานรางของประเทศเวียดนาม

⁶ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่า อาณาจักรพานพานตั้งอยู่บริเวณอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือบริเวณคอคอดกระของประเทศไทย

⁷ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าชื่ออาณาจักรโบราณในแถบภาคตะวันตกเฉียงเหนือของไทยแห่งหนึ่ง

⁸ ไช่หมักไฟเป็นสัญลักษณ์มงคลอย่างหนึ่งตามความเชื่อของชาวจีน โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่รวบรวมแสงสว่าง ความรุ่งโรจน์ และเชื่อว่าเป็นสิ่งที่รวมพลังงานความร้อนไว้จนหลอมรวมเป็นไช่หมักทรงกลมดังลูกไฟ

⁹ เฉิงเป็นหน่วยบอกระยะการเดินทางของจีนโบราณ โดยจะแบ่งเป็นรื้อฉิง (日程) คือจำนวนวันในการเดินทาง และหลี่ฉิง (里程) บอกจำนวนลิในการเดินทาง (1 หลี่ยาวประมาณ 500 เมตร)

¹⁰ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าชื่ออาณาจักรโบราณที่ตั้งอยู่บริเวณรัฐยะโฮร์หรือโจโฮร์ของมาเลเซีย

¹¹ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าชื่อเรียกหนึ่งของอินเดีย

¹² Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าชื่อเรียกบริเวณเขตแดนที่เชื่อมติดกันของประเทศไทยกับเมียนมาร์

ตะวันออกเฉียงใต้เดินทางไปยังอาณาจักรตูฟัว ใช้เวลา 45 เฌง เดินทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปยังเฉิงรุ¹³ ใช้เวลา 15 เฌง เดินทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปยังลั่วฮวาใช้เวลา 25 เฌง และเดินทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปยังก่วงโจว ใช้เวลา 125 เฌง

(ทั่วหัว และคณะ เรียบเรียง พงศาวดารราชวงศ์ซ่ง บรรพที่ 489 สำนักพิมพ์จงฮวาซูจี้ ฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1977 หน้า 14099)

2.2 วันที่ 20 เดือน 7 ปีที่ 9 ในรัชศกจยาตั้ง (ตรงกับปี ค.ศ.1216/พ.ศ.1759) กล่าวถึงอาณาจักรเงินหลี่ฟู¹⁴ ที่มีทราบแน่ชัดว่าเริ่มก่อตั้งอาณาจักรเมื่อปีใด ที่ตั้งของอาณาจักรนี้อยู่จรดทิศตะวันตกเฉียงใต้ ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอาณาจักรติดกับอาณาจักรปวชีหลาน¹⁵ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับอาณาจักรตานหลิวเหมย ปกครองชุมชนมากกว่า 60 แห่ง สินค้าพื้นเมืองได้แก่ งาช้าง นอแรด ขี้ผึ้ง ไม้หอมเจียงเงิน น้ำมันหอม रुपหอม กระวาน ไม้สลักกลดลาย สถานที่พำนักของผู้นำใหญ่โตคล้ายอุโบสถในพุทธศาสนา ล้วนใช้เครื่องทอง สมัยราชวงศ์ถังใช้ผ้าฝ้ายสีแดงเป็นฉากหลัง เครื่องแต่งกายขององค์จักรพรรดินิยมใช้สีขาว แสดงถึงสถานภาพการรับความเคารพ กระโจมใช้ผ้าห่มสีขาวแซมทอง เมื่อขุนนางเข้าเฝ้า แสดงความเคารพโดยการน้อมศีรษะและพนมมืออ่อนน้อม กระโจมของขุนนางชั้นต้นใช้ผ้าคลุมสีแดงเข้ม ขุนนางลำดับถัดไปใช้สีแดงอ่อน ลำดับถัดลงไปอีกจะใช้ผ้าที่มีลายสีแดง ลำดับต่ำลงมาใช้น้ำเงิน หากพบอักษรต่างแดน จะทำเป็นเล่มสีดำ และกระดาศสีขาวดั่งผดุงเป็นหนังสือ ชุมชนต่างๆ มีหัวหน้าผู้ดูแล เหล่าขุนนางใช้เครื่องเงิน และใช้ผ้าไหมเป็นฉากหลัง ผู้คนล้วนชำนาญคาถาทางพุทธศาสนา หากพบเรื่องที่อยู่ดิรัจฉานจะไปร้องเรียนต่อศาลศักดิ์สิทธิ์ เพื่อต้อน้ำพุทมนต์สาบาน ผู้ที่ดื่มแล้วจะปลอดภัยแคล้วคลาด หากผู้ที่ป่วยไข้จะเบาบางลง วิถีหาความสุขของประชาชนคือการทอผ้าแบบหลัวเจี้ยนสีแดง และการทำเครื่องโลหะเพียงเท่านั้น เรื่องการค้าเครื่องนุ่งห่มและอาหาร ล้วนใช้แผ่นจารึก (การใช้สิ่งของจำพวกผ้าทอแบบหลัวเจี้ยนสีแดง โลหะต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งของค้าขายทางเรือในยุคสมัยนั้น) หากผู้ใดประสงค์เดินทางไปจีน จำต้องแล่นเรือออกทะเล เดินทางไป 5 วันถึงอาณาจักรปวชีหลาน ต่อมาจะถึงทะเล คุณซ่ง ผ่าน**เจินละ** 2-3 วันต่อมาถึงอาณาจักรปินต้าเยีย¹⁶ ต่อมาถึงเขตเมืองเกา ใช้เวลา 10 วันจะผ่านทะเล ด้านตะวันออกเฉียงใต้มีหมู่เกาะสี่ถึง ขนานนามว่าวันหลี่ทะเลช่วงนี้มีลี้กมีตัน น้ำทะเลไหลแรง แนวปะการังมีมาก ทำให้เรือล่ม ผู้คนสับสน สับสนคนบาตเจ็บ ไม่มีชายฝั่ง เมื่อถึงอาณาเขตอาณาจักรเจียวจื่อ ต่อมา 5 วันเดินทางถึงชินโจวและเหลียนโจว ล้วนต้องอาศัยแรงลมพัดมา

(ซีร่ง เรียบเรียง บันทึกเรื่องสำคัญสมัยราชวงศ์ซ่ง บรรพที่ 197 สำนักพิมพ์จงฮวาซูจี้ ปีพิมพ์ ค.ศ. 1957 หน้า 7763)

¹³ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่ายังไม่ชัดเจนว่าเป็นที่ใด อาจเป็นภาคใต้ของประเทศไทยหรือเมืองมะริดในเมียนมาร์

¹⁴ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่าอาณาจักรที่ตั้งอยู่บริเวณจังหวัดราชบุรีของประเทศไทย

¹⁵ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่า ที่ตั้งของอาณาจักรยังไม่มีหลักฐานชัดเจน สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณจังหวัดชลบุรีหรืออยู่ในเขตประเทศเมียนมาร์

¹⁶ Huang และ Yu (2016) ให้ความเห็นว่ายังเป็นอีกชื่อเรียกหนึ่งของอาณาจักรปินถงหลงกั๋ว ตั้งอยู่ในประเทศเวียดนาม

3. สมัยราชวงศ์หยวนมีเอกสารโบราณบันทึกขนบธรรมเนียมของเจินละเรียงโดยโจวตำกวน ซึ่งบันทึกเรื่องราวจากประสบการณ์จริงยิ่งทำให้ผู้อ่านเห็นถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมทางสังคมของชาวเจินละในช่วงเวลาที่บันทึกได้เป็นอย่างดี โดยเนื้อหาที่บันทึกส่วนใหญ่สอดคล้องกับบันทึกจากเอกสารโบราณจีนสมัยราชวงศ์ซ่งที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวเจินละ การทอผ้า เครื่องนุ่งห่ม และความสัมพันธ์กับชาวเซียน สิ่งนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าอาณาจักรโบราณต่างๆ มีความสัมพันธ์ต่อกันมาอย่างยาวนาน แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตซึ่งกันและกันด้วย รายละเอียดปรากฏในบันทึกขนบธรรมเนียมของเจินล่า ดังนี้

3.1 แม้ว่าใน**เจินล่า** ชาวบ้านจะทอผ้าใช้เองแต่เมื่อชาวเซียน และชาวจิ้นเฉิง (จามปา) เดินทางมาถึง มักจะนำการทอผ้าแบบชาวทะเลใต้มาใช้ มีความวิจิตรประณีตและงดงามยิ่งนัก

(โจวตำกวน บันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจินล่า หมวดเครื่องแต่งกาย หน้า 76)

3.2 ภาษาที่ชาว**เจินล่า**ใช้มีการสร้างเสียงขึ้นเอง ซึ่งใกล้เคียงกับชาวจิ้นเฉิง ชาวเซียน ล้วนสื่อสารกันได้

(โจวตำกวน บันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจินล่า หมวดภาษา หน้า 112)

3.3 ชาวบ้านทั่วไป (หมายถึงชาวเจินละ-ผู้วิจัย) ล้วนไม่เลี้ยงหม่อนทอผ้า เหล่าสตรีล้วนมีชำนาญการเย็บปักถักร้อย ทำเป็นเพียงทอผ้าจากพืชชนิดอื่นมาใช้ทำให้เป็นเส้นด้าย ในช่วงสองสามปีต่อมา เมื่อชาวเซียนเข้ามาอาศัย จึงนำวิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าเข้ามาเป็นหลัก มีหม่อนไหมหลากหลายชนิด ล้วนนำมาจากเซียนแต่มีต้นหมาจู้ (ต้นป่านรามิ) มีเพียงต้นหลัวหมา (ต้นปอกระเจา) ชาวเซียนใช้ไหมที่เลี้ยงไว้มาทอผ้าสวมใส่เอง สตรีเซียนกลับชำนาญงานเย็บปัก หากเสื้อผ้าของชาวพื้นเมืองเสียหาย จึงขอให้ชาวเซียนมาซ่อมแซมได้

(โจวตำกวน บันทึกขนบธรรมเนียมของอาณาจักรเจินล่า หมวดการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม หน้า 112)

4. สมัยราชวงศ์หมิง เนื้อหาที่บันทึกส่วนใหญ่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเจินละกับราชสำนักจีนในรูปแบบระบบจิ้มก้องหรือการเข้ามาถวายเครื่องบรรณาการให้แก่ราชสำนักจีนพร้อมกับอาณาจักรโบราณอื่นๆ เนื่องด้วยสมัยหมิงมีการต้อนรับอาณาจักรต่างแดนมากขึ้น ด้วยจักรพรรดิจินมีพระราชประสงค์ขยายอำนาจไปยังดินแดนตอนใต้ของจีน ประเด็นสำคัญที่พบในเอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หมิง อีกประการหนึ่งคือ ช่วงรัชสมัยของจักรพรรดิหมิงไท่จูให้ความสำคัญกับการถวายเครื่องบรรณาการของอาณาจักรโบราณทางตอนใต้ของจีน รวมถึงมีการติดตามความเคลื่อนไหว และควบคุมการค้าของอาณาจักรเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องโดยมีการคิดระบบ “คั่นเหอ” มาใช้กับอาณาจักรต่างแดน นอกจากนี้ในบันทึกเรื่องจริงสมัยราชวงศ์หมิง มักปรากฏการบันทึกเรื่องราวของเจินละคู่กับเซียนหลัวอยู่บ่อยครั้ง รายละเอียดปรากฏในพงศาวดารราชวงศ์หมิง และบันทึกเรื่องสมัยราชวงศ์หมิง ดังนี้

4.1 ปีที่ 30 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1397/พ.ศ. 1940) กรมพิธีการกราบทูลว่าบรรดาทูตจากต่างแดนไม่ค่อยมาเยือนจีนดังเดิม องค์จักรพรรดิจึงมีรับสั่งว่า “นับตั้งแต่ต้นรัชศกหงอู่ คณะทูตต่างแดนจำนวน 30 อาณาจักรเข้ามาติดต่อกับจีนไม่ขาดสาย อาทิ อานหนาน จิ้นเฉิง **เจินล่า** เซียนหลัว จาววา (ชาวหลิวฉิวใหญ่) ซานฝัวฉี ปัวหนิ เฝิงเสียง ไปฮวา ชูเหมินตำเล่อ และซีหยังได้ส่งทูตเข้ามา อาณาจักรชันฝัวฉีฉวย

โอกาสที่หูเหว่ยหย่งเป็นกบฏ ได้ก่อจลาจลล่อลวงให้ทูตของเราไปที่นั่น กษัตริย์ของจ้าววาทรงทราบ จึงส่งคนไปตำหนิซานฝัวฉี และแจ้งให้คุ้มกันคณะทูตจีนกลับประเทศไป หลังเหตุการณ์นี้บรรดาพ่อค้าทั้งหลายจึงหยุดมาจีน ทั้งยังทำให้ไม่ได้รับข่าวสารของกษัตริย์แคว้นต่างๆ มีเพียงอาณาจักรอานหนาน จั้นเฉิง **เจินลั่ว** เขียนหลัว หลิวฉิวใหญ่ที่ยังคงส่งทูตเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการดังเดิม องค์กษัตริย์หลิวฉิวใหญ่ส่งโอรสเข้ามาศึกษาวิทยาการในประเทศจีน บรรดาทูตต่างชาติที่มายังราชสำนักจีนต่างได้รับการรับรองอย่างดี ตัวข้า (หมายถึง องค์จักรพรรดิจีน-ผู้วิจัย) ก็มีเมตตากรุณาต่อราชทูตของอาณาจักรต่างแดน แม้ว่าเราจะไม่ทราบความในใจของพวกเขา บัดนี้จึงอยากส่งทูตไปแจ้งแก่อาณาจักรจ้าววาท่าแต่ยังเกรงว่าซานฝัวฉีจะมาดักขวางกลางทาง ได้ยินมาว่าซานฝัวฉีขึ้นกับจ้าววาทกรณพิธีการจึงมีบันทึกความประสงค์ของเราไปยังกษัตริย์ของเขียนหลัว เพื่อขอให้จัดส่งคนนำไปมอบให้แก่จ้าววาทีกทางหนึ่ง ให้ทราบพระราชประสงค์ของข้าด้วย” ดังนั้นกรณพิธีการจึงได้สอบถามไปยังอาณาจักรเขียนหลัว ความว่า “ตั้งแต่มีการแบ่งฟ้าและดิน เจ้าและขุนนาง (หมายถึง ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง-ผู้วิจัย) ธรรมเนียมระหว่างประเทศจีนกับอาณาจักรต่างแดนทั้ง 4 ทิศแต่นานมา ย่อมต้องเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติแต่โบราณ หลังจากราชวงศ์ของข้า (หมายถึง องค์จักรพรรดิจีน-ผู้วิจัย) รวมแผ่นดินเป็นหนึ่งได้แล้ว อาณาจักรต่างแดนล้วนเข้ามาขอพึ่งราชสำนักจีน ใครจะคิดว่าหูเหว่ยหย่งจะก่อกบฏ และอาณาจักรซานฝัวฉีจะหลอกล่อให้คณะทูตเข้าไปเกี่ยวข้อง ข้ายึดมั่นหลักการของโอรสสวรรค์ที่ต้องใช้เมตตาธรรมต่ออาณาจักรต่างๆ เหตุใดอาณาจักรเหล่านั้นกลับละเลยต่อความเมตตากรุณาของข้า ทั้งยังดัดสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองด้วยเล่า หากจักรพรรดิพิโรธ จะยกกองทัพนับแสนไปโจมตีนั้นง่าย ประดุจพลิกฝ่ามือ ดังนั้น อาณาจักรเหล่านั้นควรครุ่นคิดให้ดีกว่า” องค์จักรพรรดิดำริว่า “อาณาจักรอานหนาน จั้นเฉิง **เจินลั่ว** เขียนหลัว หลิวฉิวใหญ่ล้วนถวายเครื่องบรรณาการ มีเพียงซานฝัวฉีที่ยังมีคิดทบทวนให้ดี อาณาจักรเล็กๆ เพียงเท่านั้น กลับกล้าขัดขืนมิจำนน เห็นทีจะสิ้นดับสูญ ท่านผู้เป็นเจ้าปกครองดินแดนเขียนหลัว หวังว่าจะช่วยส่งตำรินี้ไปยังจ้าววาทเพื่อแจ้งเตือนชนฝัวฉีให้ยึดมั่นในคุณธรรมตามธรรมเนียม อันเชื่อว่าหากปฏิบัติตามดังอาณาจักรอื่นแล้ว ย่อมจักได้รับการปฏิบัติด้วยดีดังธรรมเนียมเก่าก่อน”

(จิ้งถิงอ้าวและคณะ เรียบเรียง พงศาวดารราชวงศ์หมิง บรรพที่ 324 หมวดอาณาจักรต่างแดน 5 หน้า 371)

4.2 วันอีเว่ย เดือน 4 ฤดูร้อน ปีที่ 16 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1383/พ.ศ. 1926) ราชสำนักจีนส่งราชทูตนำคั่นเหอหรือคำหับไปพระราชทานแก่ เขียนหลัว จั้นเฉิง **เจินลั่ว** เมื่อใดที่ราชทูตจีนเดินทางไปถึง ต้องตรวจสอบคำหับให้เหมือนกัน มิฉะนั้นจะถือว่ามิผู้ปลอมตัวไป อนุญาตให้จับกุม แล้วจึงแจ้งให้ทราบ

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 153 หน้า 6)

4.3 วันอีเว่ย เดือน 8 ปีที่ 16 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปีค.ศ. 1383/พ.ศ. 1926) ราชสำนักจีนส่งราชทูตนำสิ่งของพระราชทานไปมอบให้แก่องค์พระมหากษัตริย์อาณาจักรจั้นเฉิง เขียนหลัว **เจินลั่ว** โดยมีผ้าแพรสียาดอกกรองทองอาณาจักรละ 32 พับ และเครื่องเคลือบดินเผาอาณาจักรละ 19,000 ชิ้น

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 156 หน้า 3)

4.4 วันกุ่มเว่ย เดือน 9 ปีที่ 19 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1386/พ.ศ. 1929) ราชสำนักจีนส่ง หลิวหมิ่น และถังจิ้ง ขุนนางตำแหน่งสิงเหริน พร้อมคณะทูตนำเครื่องเคลือบไปมอบให้แก่อาณาจักรต่างๆ เช่น **เจินล่า**

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 179 หน้า 5)

4.5 วันอู่ซื่อ เดือน 7 ฤดูใบไม้ร่วง ปีที่ 20 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1387/พ.ศ. 1930) ถังจิ้ง ขุนนางตำแหน่งสิงเหรินและคณะเดินทางกลับมาจาก**เจินล่า** กษัตริย์**เจินล่า**ถวายเครื่องบรรณาการเป็นช้าง 59 เชือก เครื่องหอมรวมกัน 6 หมื่นชั่ง ส่วนเขียนหลัวถวายเครื่องบรรณาการเป็นพริกไทย 1 หมื่นชั่ง และฝางอีก 1 แสนชั่ง ขุนนางเขียนหลัวนามว่าคุนซื่อลี้จี้ลาซื้อจื่อที่ และคณะถวายขนนกกระเด็น เครื่องหอม

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 183 หน้า 5)

4.6 วันจินไฮ่ เดือน 6 ปีที่ 22 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1389/พ.ศ. 1932) อาณาจักร**เจินล่า** และเขียนหลัวถวายสิ่งของพื้นเมืองเป็นเครื่องบรรณาการ

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 196 หน้า 5)

4.7 วันจยาอัน เดือน 1 ฤดูใบไม้ผลิ ปีที่ 27 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1394/พ.ศ. 1937) ราชสำนักห้ามประชาชนใช้เครื่องหอม และสิ่งของจากพวกต่างแดน ด้วยเหตุสำคัญประการแรกคือ ชนเผ่าต่างแดนมักสมคบกัน ราชสำนักจึงมีให้ติดต่อ คบหา ยกเว้นชาวอาณาจักรหลิวฉิว **เจินล่า** เขียนหลัวที่อนุญาตให้เข้ามาถวายบรรณาการ ถัดมาชาวต่างแดนที่ติดทะเลมักลักลอบสมคบกับชนเผ่าต่างแดน แล้วมักรวมตัวกับชาวหนานอู่ทางใต้ รวมเป็นกองโจรลักทรัพย์สินค้ามากมาย จึงสั่งให้ฝ่ายพิธีการงดติดต่อ หากผู้ใดลักลอบติดต่อสื่อสาร ต้องถูกลงโทษอย่างหนัก อันสินค้าเครื่องหอมของพวกต่างแดนล้วนไม่อนุญาตให้ค้าขาย หากพบผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกริบเงินเดือน 3 เดือน อนึ่งการทำพิธีบูชาของชาวบ้านทั่วไปไม่อนุญาตให้ใช้ไม้เนื้อหอมจำพวกไม้สน ไม้ยมหอม ไม้ผิง (เมเปิล) และไม้ท้อหอม ผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ ส่วนไม้เนื้อหอมที่ผลิตในกวางตงและกวางซี อนุญาตให้ชาวพื้นเมืองใช้ได้แต่ไม่อนุญาตให้ขายไกลเกินเทือกเขา เนื่องด้วยมีผู้นำไม้เหล่านี้ไปปะปนกับไม้เนื้อหอมของพวกต่างแดนแล้วนำไปขาย

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 231 หน้า 2-3)

4.8 วันเกิงเงิน เดือน 4 ฤดูร้อน ปีที่ 27 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปี ค.ศ. 1394/พ.ศ. 1937) ราชสำนักจีนมีการแก้ไขกฎระเบียบเรื่องอาณาจักรต่างแดนที่เข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ ณ เวลานั้น อาณาจักรต่างแดนทั้งสี่เข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการ ด้านตะวันออกมีเกาหลี่ ญี่ปุ่น ทิศใต้มีอาณาจักรเขียนหลัว หลิวฉิว จันฉิง **เจินล่า** อานหนาน จาซา ซิหย่งปันลี ชันฝัวฉี ปัวหนี่ ไปฮวา หลานปัง ผิงเสียง ตันปา ซิวเหวินต่านา รวมทั้งหมด 17 อาณาจักร ...ดินแดนในพื้นที่เขียวนเว่ยสี่ซื่อมี 3 ดินแดน ได้แก่ ผิงเหมียน เซอหลี่ ปาไป... จักรพรรดิเห็นว่าพิธีการแบบเดิมสร้างความลำบากนัก จึงโปรดให้ปรับปรุงใหม่ เมื่อบรรดากษัตริย์ของอาณาจักรต่างแดนมาเข้าเฝ้ายังราชสำนัก ให้ขุนนางกรมพิธีการดูแลที่สำนักอยู่ถงหรือสำนักการแปลเสียก่อน วันต่อมาจึงให้แต่งกายชุดประจำชาติ หากได้รับชุดพระราชทานแล้วก็ให้ใส่ชุดนั้นเข้าเฝ้า ณ

พระดำหนักฝังเทียน ผู้คนที่มาหลังถวายค่านับแล้ว จึงสั่งให้ไปยังดำหนักเหวินฮวา เพื่อเข้าเฝ้าองค์รัชทายาท ให้ทำความเคารพ 4 ครั้ง และเมื่อพบกับบรรดาอองก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน เหล่าอองเชื้อพระวงศ์จะคอยยืนรับ คณะทูต และถวายค่านับ 2 ครั้ง เมื่อบรรดากษัตริย์ของอาณาจักรต่างแดนทำความเคารพครบถ้วนแล้ว ขุนนางกรมพิธีการต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมในงานเลี้ยง เหล่าอาณาจักรต่างแดนจะมีการจัดลำดับขุนนางใน ตำแหน่งโหวและปั่วตามลำดับ ส่วนราชทูตของอาณาจักรต่างแดนและขุนนางชาวพื้นเมืองที่มาเข้าเฝ้าถวาย เครื่องราชบรรณาการที่ราชสำนัก จะต้องยึดถือปฏิบัติตามธรรมเนียมการเข้าเฝ้านี้ด้วย

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 232 หน้า 6-7)

4.9 วันปิงอู่ เดือน 8 ปีที่ 30 แห่งรัชศกหงอู่ (ตรงกับปีค.ศ. 1397/พ.ศ. 1940) กรมพิธีการกราบทูลว่า บรรดาทูต และพ่อค้าจากต่างแดนไม่ค่อยมาเยือนจีนดั้งเดิม (องค์จักรพรรดิ-ผู้วิชัย) จึงมีรับสั่งว่า “นับตั้งแต่ รัชศกหงอู่ ชาวต่างแดนได้เข้ามาติดต่อกับจีน คณะทูตเข้ามาเยือนอย่างต่อเนื่อง และเหล่าพ่อค้ามักฉวยโอกาส เข้ามาหาผลประโยชน์ด้วย เมื่อไม่นานมานี้อาณาจักรต่างๆ อาทิ อานหนาน จันเฉิง **เจินลัว** เซียนหลัว กวาวา หลิวฉิวใหญ่ ซานฝัวฉี ปั่วหนี่ เฝิงเสียง ไปฮวา ซูเหมินต้าเล่อ ซิหยังปิงฮาเล่อ ได้ส่งทูตเข้ามา อาณาจักรซานฝัวฉี ฉวยโอกาสที่หูเหว่ยหย่งเป็นกบฏ ได้ก่อจลาจลล่อลวงให้ทูตของเราไปทีนั้น กษัตริย์ของกวาวาทรงทราบจึง ดำหนิซานฝัวฉี และแจ้งให้คุ้มกันคณะทูตจีนกลับประเทศไป หลังเหตุการณ์นี้คณะทูตและเหล่าพ่อค้าทั้งหลาย จึงหยุดมาจีน ทั้งยังทำให้ไม่ได้รับข่าวสารของกษัตริย์แคว้นต่างๆ มีเพียงอาณาจักรอานหนาน จันเฉิง **เจินลัว** เซียนหลัว หลิวฉิวใหญ่ที่ยังคงส่งทูตเข้ามาถวายเครื่องราชบรรณาการเหมือนดังเดิม องค์กษัตริย์หลิวฉิวใหญ่ และอัครมหาเสนาบดีส่งโอรสเข้ามาศึกษาวิทยาการในประเทศจีน บรรดาทูตต่างชาติที่มายังราชสำนักจีนต่าง ได้รับการรับรองอย่างดี ตัวข้า (หมายถึง องค์จักรพรรดิจีน-ผู้วิชัย) มีเมตตากรุณาต่อราชทูตของอาณาจักรต่าง แดน แม้ว่าเราจะไม่ทราบความในใจของพวกเขา บัดนี้จึงอยากส่งทูตไปแจ้งแก่อาณาจักรกวาวา แต่ยังเกรงว่า ซานฝัวฉีจะมาดักขวางกลางทาง ได้ยินมาว่าซานฝัวฉีขึ้นกับกวาวา กรมพิธีการจึงมีบันทึกความประสงค์ของเรา ไปยังกษัตริย์ของเซียนหลัว เพื่อขอให้จัดส่งคนนำไปมอบให้แก่กวาวาอีกทางหนึ่ง ให้ทราบพระราชประสงค์ ของเราด้วย” ดังนั้น กรมพิธีการจึงได้สอบถามไปยังอาณาจักรเซียนหลัว ความว่า “ตั้งแต่มีการแบ่งฟ้าและดิน เจ้าและขุนนาง (หมายถึงผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง-ผู้วิชัย) ธรรมเนียมระหว่างประเทศจีนกับอาณาจักร ต่างแดนทั้ง 4 ทิศ แต่นานมาย่อมต้องเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติแต่โบราณ หลังจากราชวงศ์ของข้า (หมายถึง องค์จักรพรรดิจีน-ผู้วิชัย) รวมแผ่นดินเป็นหนึ่งได้แล้ว อาณาจักรต่างแดนล้วนเข้ามาขอพึ่งราชสำนัก จีน ใครจะคิดว่าหูเหว่ยหย่งจะก่อกบฏ และอาณาจักรซานฝัวฉีจะหลอกล่อให้คณะทูตเข้าไปเกี่ยวข้อ องค์กษัตริย์และอัครมหาเสนาบดีของอาณาจักรต้าหลิวฉิวยังส่งโอรสและลูกหลานมาศึกษาในจีน องค์ จักรพรรดิจึงพระราชทานเสื้อผ้าอาภรณ์ทั้งฤดูร้อนและหนาว ยามป่วยใช้ส่งหมอไปรักษา พระราชหฤทัยของ องค์จักรพรรดิครั้งนี้เปี่ยมล้นด้วยเมตตากรุณาмаกเช่นนี้”

(บันทึกเรื่องจริงสมัยจักรพรรดิไท่จู รัชศกหงอู่ บรรพที่ 254 หน้า 7-8)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่า ราชสำนักจีนมีการบันทึกเรื่องราวของเจนละไว้ในเอกสารโบราณสมัยราชวงศ์ถัง หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดคือเอกสารประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับเก่า จนถึงเอกสารโบราณสมัยราชวงศ์หมิง บ่งบอกให้ทราบว่าจีนให้ความสำคัญกับอาณาจักรโบราณที่เคยตั้งถิ่นฐานทางตอนใต้เป็นอย่างมาก โดยในเอกสารประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับเก่า เอกสารโบราณที่เรียบเรียงขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 941 - 945 ได้บันทึกเหตุการณ์ไว้ว่าอาณาจักรเจนละแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ อาณาจักรเจนละน้ำ และอาณาจักรเจนละบก ตามประวัติศาสตร์ที่ยอมรับพิสูจน์ทั่วไปนั้นตรงกับช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 8 รวมถึงบันทึกเนื้อหาเรื่องอาณาเขตของอาณาจักร เช่นเดียวกับพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่สมัยราชวงศ์หมิงจึงเริ่มบันทึกเรื่องราวการเข้ามาถวายเครื่องบรรณาการของเจนละ และการอุปถัมภ์ของราชสำนักจีนในช่วงสมัยจักรพรรดิหมิงไท่จู

ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องตามขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา ประกอบด้วย ประวัติความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศจีน ซึ่งพบได้จากผลการวิจัยในเอกสารโบราณจีนทุกราชวงศ์ที่มีการบันทึกเรื่องราวความสัมพันธ์อันดีของสองอาณาจักร หรือบันทึกลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเจนละที่ราชสำนักจีนให้ความสำคัญมาก จนกระทั่งส่งขุนนางเดินทางเข้ามาบันทึกเรื่องราวของชาวเจนละ

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่าเจนละกับราชสำนักจีนมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน เห็นได้จากบันทึกในเอกสารโบราณจีนตั้งแต่สมัยถัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhou (2016) เรื่องลักษณะเด่นของการติดต่อทางทะเลระหว่างประเทศจีนสมัยโบราณและอาณาจักรกัมพูชาที่ระบุว่าจุดเด่นประการหนึ่งของการติดต่อทางทะเลคือเรื่องการค้าขายระหว่างราชสำนักจีนกับอาณาจักรฟูนัน เจนละ และสมัยราชอาณาจักรกัมพูชานั้น มีบันทึกการค้าขายอย่างชัดเจนในช่วงราชวงศ์ถัง ต่อมาผลการวิจัยที่พบบันทึกจากเอกสารโบราณในสมัยซ่ง ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเจนละยังเป็นไปด้วยดี สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ศุภการ สิริไพศาล และพิภู บุซบก (2561) ที่ศึกษาบันทึกเกี่ยวกับเจนละจากประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับเก่า โดยแปลบันทึกที่กล่าวถึงอาณาเขตของเจนละน้ำและพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง ยืนยันว่า เจนละเข้ามาถวายเครื่องบรรณาการพร้อมกับอาณาจักรโบราณอื่น

นอกจากนี้ในเอกสารบันทึกเรื่องสำคัญสมัยซ่งยังปรากฏชื่อหมู่เกาะสี่ถัง ปัจจุบันคือ หมู่เกาะหนานซา (南沙群岛) ภาษาอังกฤษเรียกว่า หมู่เกาะสแปรตลี (Spratly Islands) มีที่ตั้งอยู่บริเวณนอกชายฝั่งด้านตะวันออกของเวียดนาม ด้านทิศตะวันตกของฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นหมู่เกาะที่มีแนวปะการังมากที่สุด หมู่เกาะนี้มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันแต่ละยุคสมัย เช่น สมัยฮั่นตะวันออก เรียกว่าฉีโถว (嵯头) สมัยซ่งและหยวน เรียกว่าสี่ถัง หรือวันสี่ถัง ต่อมาสมัยหมิงเรียกว่าสี่ซิงสี่ถัง (石星石塘) เป็นต้น (Dong และคณะ, 2565)

ต่อมาสมัยราชวงศ์หมิง งานวิจัยนี้พบว่าพงศาวดารราชวงศ์หมิงมีการบันทึกว่า “นับตั้งแต่รัชศกหงอู่ (ค.ศ.1368-1398) คณะทูตต่างแดน รวมถึงทูตจากเจนละเข้ามาติดต่อกับจีนไม่ขาดสาย” จึงเน้นย้ำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ผ่านระบบอุปถัมภ์ที่จีนมอบให้แก่เจนละ ขณะเดียวกันราชสำนักจีนยังส่งราชทูตนำคันเหอหรือคำหับไปมอบให้แก่เจนละด้วยเช่นกัน ทำให้เห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของทั้งจีนและเจนละเป็นไปตามรูปแบบระบบอุปถัมภ์ โดยเจนละยอมรับในอำนาจของราชสำนักจีนผ่านการถวายเครื่องราชบรรณาการ และจีนให้

ความช่วยเหลือทางการเงินได้จากรายการของราชสำนักจีนในบางเวลาที่อนุญาตให้ค้าขายกับชาวเจนละ แต่ไม่อนุญาตให้ค้าขายกับอาณาจักรต่างแดนอื่น รวมถึงให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าอาณาจักรอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhou (2016) ที่กล่าวว่าเจนละติดต่อกับจีนบ่อยครั้งที่สุดในสมัยจักรพรรดิหมิงไท่จูและหมิงเฉิงจู ส่งผลให้การค้าพื้นเมืองเจริญรุ่งเรือง บทบาทของราชสำนักจีนเปรียบเสมือนเป็นการรับรองหรือให้การยอมรับว่าเจนละเป็นอาณาจักรอิสระที่ทัดเทียมกับอาณาจักรโบราณอื่น ระบบคั่นเหอหรือค้ำหับ เป็นระบบการออกเอกสารยืนยันตัวตนของทูตที่ราชสำนักจีนคิดขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการเกิดราชทูตปลอม ศุภการ สิริไพศาล และพิภู บุซบก (2561) อธิบายว่า “คั่นเหอ” คือเอกสารที่ประทับตราโลโตหรือตราอุฐที่กรมพิธีการของจีนทำขึ้นก่อนแบ่งออกเป็นส่วนตัวขึ้น และส่วนปลาย ส่วนต้นตัวขึ้นจะเก็บไว้ที่กรมพิธีการของจีน และส่วนหนึ่งมอบให้แก่รัฐบาลบรรณาการ คณะราชทูตที่ถวายเครื่องบรรณาการต้องแสดงคั่นเหอ เพื่อยืนยันตรงกันว่าเป็นบุคคลจริง สาเหตุที่มีระบบนี้เนื่องจากฝ่ายจีนพบว่าคณะทูตจากสยามเป็นพ่อค้าที่แอบอ้าง เพราะการทูตแบบบรรณาการให้ผลกำไรและสิทธิทางการค้ามาก นอกจากนี้ยังสะท้อนว่าราชสำนักหมิงมีการกำหนดพิธีทางการทูตกับอาณาจักรโบราณในอดีตที่เคร่งครัด

เนื้อหาส่วนหนึ่งบันทึกเรื่องราวของชาวเจนละ วิถีชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมทางสังคม และรูปแบบการปกครองที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ รวมถึงสินค้าพื้นเมืองที่เจนละมักนำไปมอบให้แก่ราชสำนักจีน และนำไปค้าขาย เช่น เครื่องหอม ไม้กฤษณา ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเจนละกับอาณาจักรโบราณอื่น โดยเฉพาะชาวเขินที่มีการถ่ายทอดการทอผ้าเลี้ยงไหม แล้วจึงได้ชาวเขินมาถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ด้านความเชื่อทางศาสนาที่ยกย่องพระมหาจักรีจุสมมติเทพ ทำให้สถานภาพของประมุขเจนละอยู่ในฐานะที่สูงส่งเช่นเดียวกับประมุขของอาณาจักรโบราณอื่น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบเนื้อหาเกี่ยวกับชื่อไม้หอมเจียงเจิน (降真) ซึ่งมีชื่อย่อว่าเจียงเจียง ชาวจีนนิยมใช้ไม้หอมชนิดนี้ประกอบการนั่งสมาธิหรือประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมในลัทธิเต๋า เชื่อกันว่าไม้ชนิดนี้ช่วยเชิญเทพยดาลงมาขับไล่สิ่งชั่วร้าย และสามารถสกัดเป็นน้ำมันสกัด มีสรรพคุณรักษาโรคได้

ด้านอาณาเขตของเจนละนั้น บันทึกในเอกสารโบราณจีนส่วนใหญ่ กล่าวคือทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดกับทางใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดกับดินแดนทวารวดีหรือบริเวณพื้นที่ภาคกลางของไทยในปัจจุบัน ซึ่งบันทึกราชวงศ์ถังฉบับเก่าเรียกว่าอาณาจักรสุยเหอหลัวแทนทวารวดี ทั้งยังใกล้เคียงกับอาณาจักร ตานหลิวเหมย นอกจากนี้บันทึกในเอกสารโบราณเช่ฟู่หยวนกุย 《册府元龟》 กล่าวว่า เจนละผูกมิตรกับอาณาจักรข่านป๋นและจูเจียงซึ่งเป็นสองอาณาจักรที่ตั้งอยู่ทิศตะวันตกแถบประเทศเมียนมาร์ในปัจจุบัน สิ่งนี้บ่งบอกว่าในอดีตมีอาณาจักรโบราณมากมายที่ก่อตั้งขึ้นแต่มีเพียงไม่กี่แห่งที่มีความสัมพันธ์อันดีกับจีน

ผลจากการศึกษาในงานวิจัยนี้ยังพบว่า เนื้อหาที่บันทึกในเอกสารโบราณจีนประเภทเอกสารจดหมายเหตุของส่วนเอกชนหรือบุคคลอื่นมักกล่าวถึงเหตุการณ์ปกิณกะทั่วไป โดยไม่เน้นเหตุการณ์ระหว่างอาณาจักรโบราณกับราชสำนักจีน ซึ่งบันทึกในเอกสารโบราณเหล่านั้นมีคุณค่าทางวิชาการที่ช่วยเติมเต็มให้เรื่องราวของอาณาจักรโบราณในประเทศไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการบันทึกจากประสบการณ์จริงของผู้บันทึก ทั้งนี้

ผู้ที่สนใจศึกษาเอกสารโบราณประเภทนี้ สามารถสอบถามความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่บันทึกจากพงศาวดารหรือเอกสารโบราณอื่นๆ ประกอบ เพื่อให้มีข้อมูลที่สอดคล้องกับเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นหลักฐานสำคัญทางวิชาการที่ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษา บันทึกเรื่องราวของอาณาจักรโบราณที่เคยตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินไทย โดยเฉพาะเจนละ ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศกัมพูชา ดังนั้นผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงงานวิจัย ทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานของนักวิชาการชาวไทยที่กล่าวว่าราชสำนักจันทน์มีความสัมพันธ์กับเจนละมาอย่างยาวนาน รวมถึงมีการติดต่อ แลกเปลี่ยนกันทั้งด้านความเชื่อ รูปแบบการปกครอง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในช่วงเวลานั้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการศึกษาวิจัยเอกสารโบราณจันทน์ที่บันทึกเรื่องราวของอาณาจักรโบราณในแผ่นดินไทยอื่นๆ ที่ยังมีผู้ใดศึกษาวิจัยมาก่อน โดยเฉพาะอาณาจักรที่เป็นรากฐานของจังหวัดต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาบันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรโบราณในแผ่นดินไทยจากเอกสารโบราณจันทน์ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ประเภทยานิชัยองค์ความรู้ ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2564). การศึกษาปัญหาและกลวิธีการแปลจากภาษาจากเอกสารประวัติศาสตร์ภาษาจีนเป็นภาษาไทย. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 39(2), 31-50.
- กรมศิลปากร. (2564). *ความสัมพันธ์ไทย - จีนจากเอกสารสมัยราชวงศ์หยวน หมิง ชิง*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ถางชูยหยาง และอุ๋ชิงหยาง. (2559). การศึกษาความหมายทางวัฒนธรรมจากตำนานการสถาปนาอาณาจักรฟูนัน. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 19(2), 29-43.
- พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. (2561). *ตามรอยอารยธรรมขอม*. กรุงเทพฯ: สยามความรู้.
- พิภู บุซบก. (2565). เอกสารจีนสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา. *Journal of Arts and Thai Studies*, 44(1), 134-145.

- ภูเทพ ประภากร. (2566). ละโว้ในเอกสารโบราณจีน: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างละโว้และประเทศจีนในเอกสารโบราณและพงศาวดารจีน. *วารสารจีนวิทยา*, 17(1), 81-107.
- ทรูปลูกปัญญา. (2555). *บทเรียนออนไลน์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2567 จาก <https://www.truelookpanya.com/lite/knowledge/view/31291>.
- ศุภการ สิริไพศาล และพิญ บุชบก. (2561). รายงานการวิจัย เรื่อง การแปลและศึกษาเอกสารจีนโบราณเกี่ยวกับไทยในบริบทของเส้นทางสายไหม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). *เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Dong Zhiwan, ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และธนันท์ บุนวรรณา. (2565). การอ้างอิงเนื้อหาหมู่เกาะซีชา (แพราเซล) และหมู่เกาะหนานซา (สแปรตลี) ในประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนช่วงปลายราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1840-1912): ยุคเริ่มต้นกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้. *Journal of Politics and Governance*, 12(3), 164-187.
- Duan Lisheng. (段立生, 1999). 泰国帕依诺石宫遗址和真腊古史补证. *世界历史*, (5), 56-63.
- Hou Xianrui. (侯献瑞, 1986). 论柬埔寨民族的起源. *广西社会科学*, 2(3), 286-297.
- Huang, Ch. and Yu, D. (黄重言&余定邦, 2016). *中国古籍中有关泰国资料汇编*. 北京: 北京大学出版社.
- Li Hong. (李弘, 2007). 走读周达观《真腊风土记》. *传承视野*, 14(11), 45-48.
- Shi Fuqiang. (史富强, 2002). 论柬埔寨民族起源及扶南王国的产生与发展. *河南大学学报 (社会科学版)*, 42(6), 56-61.
- Yu Donglin. (余冬林, 2013). 试论《真腊风土记》中的女性形象. *九江学院学报 (社会科学版)*. 32(2), 60-63.
- Zhou Yueshan. (周玥珊, 2016). 古代中国和柬埔寨海上交流的特点. *南都学坛 (人文社会科学学报)*, 36(4), 119-120.